

Asia: VN/9365/2025

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko teillä lausuttavaa esityksestä yleisesti?

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kannattaa sinällään yhteiskuntaan liittyvien palvelujärjestelmien selkiyttämistä ja yksinkertaistamista, mutta huoli liittyy siihen, että muutokset kohdistuvat heihin, jotka eivät aina saa ääntään kuuluviin eli kaikkein heikommassa asemassa/tilanteessa oleviin kansalaisiin. Hyvinvointialueella nähdään, että heidän tilanteensa puutteellisen huomioimisen vuoksi viime kädessä vastuun kantavat hyvinvointialueet, sillä riskinä on hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevien palveluiden kysynnän lisääntyminen ja asiakkaiden riippuvuus niihin.

Hyvinvointialueet tuntevat asukkaansa ja asiakkaansa, ja alueella nähdään riskinä, että merkittävästi toisiinsa kietoutuvia lakiesityksiä ei ole yhteensovitettu keskenään. Alueet eivät voi hyvinvointialueen näkemyksen mukaan antaa pitkän tähtäimen vaikutusarviota siitä, mitä vaikutuksia kokonaismuutoksesta on erityisesti asukkaiden ja asiakkaiden näkökulmasta. Yleisenä huolena on kansalaisten luottamuksen rapautuminen yhteiskunnan järjestämiin palveluihin.

2. Onko teillä lausuttavaa säädösehdotuksesta ja sen perusteluista?

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue toteaa sosiaalihuoltolain palvelutarpeen arvioinnin ja asiakkaan osallistumisen merkityksen näkökulmasta, että esityksen mukaiset seuraamukset työnhakijan palveluprosessiin osallistumatta jättämisestä voivat lisätä painetta sosiaalipalveluihin, erityisesti tilanteissa, joissa työnhakijan toimintakyky tai elämäntilanne edellyttää moniammatillista tukea.

Työttömyysturvaseuraamusten tiukentaminen korostaa tarvetta sujuvalle yhteistyölle TE-toimijoiden ja hyvinvointialueiden välillä, jotta työnhakijan mahdolliset sosiaaliset tai terveydelliset esteet osallistumiselle tunnistetaan ajoissa ja voidaan huomioida pätevinä syinä.

Esityksen vaikutukset voivat kohdistua erityisesti nuoriin, pitkäaikaistyöttömiin ja mielenterveys- tai päihdeongelmista kärsiviin. Hyvinvointialueen näkökulmasta on tärkeää, ettei seuraamusjärjestelmä johda näiden ryhmien syrjäytymisen syvenemiseen tai toimeentulotuen tarpeen kasvuun.

Edellä mainitun vuoksi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue pitää todennäköisenä tarvetta hallituksen osoittaa lisäresurssia erityisesti työikäisen väestön sosiaalipalveluiden järjestämiseen, jotta hallitus varmistaa hyvinvointialueiden kyvyn vastata muuttuvan yhteiskunnan tuottamiin rakenteellisiin haasteisiin kaikista heikommassa asemassa olevien asukkaiden ja asiakkaiden turvaksi.

Työssäolovelvoitteen täyttämisen mahdollisuus vaihtelee alueellisesti. Hyvinvointialue korostaa, että palveluiden saatavuus on turvattava yhdenvertaisesti, jotta seuraamukset eivät kohdistu epäoikeudenmukaisesti alueilla, joilla palveluita on vähemmän.

3. Onko teillä lausuttavaa esityksen vaikutusarvioista?

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue toteaa, että vaikutustenarviot hyvinvointialueiden järjestämistä vastaavalla oleviin palveluihin ja resurssitarpeisiin puuttuvat.

4. Tulisiko työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n soveltamisalaa laajentaa uusiin työnhakijaa etuuden saamisen edellytyksenä velvoittaviin toimiin? Mitä nämä toimet olisivat ja miksi velvoittavuutta tulisi laajentaa niihin? Jos mahdollista, esittäkää myös arvio mahdollisen laajennuksen vaikutuksista.

Pohjois-Pohjanmaa toteaa lausuntonaan, että soveltamisalaa voisi harkita laajennettavaksi myös muihin työnhakijan palveluprosessiin kuuluviin, työllistymistä edistäviin toimiin, kuten digitaalisten työnhakupalveluiden käyttö, jos se on sovittu osaksi suunnitelmaa. Esimerkiksi tämän toimen velvoittavuus tukisi työnhakijan kokonaisvaltaista aktivointia ja ehkäisisi tilanteita, joissa työttömyysturvaa saadaan ilman todellista osallistumista työllistymistä edistäviin toimiin. Tämä myös vahvistaisi palveluiden vaikuttavuutta ja yhdenvertaista kohtelua. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kuitenkin muistuttaa, että on myös huomioitava ne kansalaiset, joille digitaalisten palveluiden käyttö ei ole mahdollista. Tämä esitys ei saa tuottaa heille kohtuuttomia tilanteita.

Pimper-Koivisto Leena
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue - Sosiaalijohtaja, sosiaalityön
tehtäväala